

Na Bled!

II.

Vsako leto se ponudi avstrijskemu jugoslovanskemu učiteljstvu, združenemu v »Zavezi«, enkrat prilika, da se sestane ta velika družina k resnemu posvetovanju in k prijateljskim pomenkom. Vse naše razmere so take, da nam to ni večkrat mogoče, dasi bi bilo to dobro in koristno. Prvič smo raztreseni po velikem avstrijskem slovanskem jugu, drugič nam zabranjuje večkratne skupne sestanke služba in čas in tretjič igrajo pri tem veliko in važno ulogo naše škandalozne gmotne razmere, ki zahtevajo, da človek vsak krajcar trikrat prej preobrne, preden ga enkrat izda.

Vse to nam je dobro znano. Zato nas pa navdaja neopisno veselje vselej takrat, kadar se sestanemo k zborovanju »Zaveze«, saj se gledamo in pozdravljamo v mnogobrojnem številu, pustivši v nemar vse ovire in težkoče, prešinjeni s stanovsko zavednostjo in z zdravim ponosom na svoj vzvišeni stan.

Kdor ve, v kakih razmerah živi avstrijsko učiteljstvo sploh in avstrijsko jugoslovansko učiteljstvo posebe, kdor ve, da so te razmere vse drugače, nego da bi mogle pospeševati naša prizadevanja, ki streme za tem, da dvignemo ugled šolstva in učiteljstva tudi na zunaj, da popravimo v kratkih letih to, kar je nad nami in našim šolstvom zagrešila v teku dolgih let prejšnja, vsakemu napredku protivna šolska uprava, ta mora biti z nami vred vesel in ponosen, če se spomni zborovanj »Zaveze«, kakršna so bila l. 1898. v Ljubljani, l. 1899. v Gorici in l. 1900 v Mariboru.

Dvomimo, da bi vzmogel kak drugi stan kaj sličnega. V nas živi in deluje velika moralna moč, ki nas dviga nad lastne skrbi in nam daje poročstvo, da ne bomo izginiti v valovih težkega obstanka. Tu nam prihajajo na misel besede znamenitega pedagoga Diesterwega: »Wer über drückende Sorge um Kleidung, Nahrung und Obdach für sich und die Seinigen nicht erhaben ist, der geht fast unausbleiblich in den Sorgen für dieses Leben zu Grunde.«

Iz mojega potovanja.

(Poročal pri zabavnem večeru »Ljubljanskega učiteljskega društva«
Fr. Črnagoj, nadučitelj na Barju.)

(Dalje.)

Ker ima denarja za vino ali pivo premalo, krene jo tja, kjer tudi za groš dobi, česar njegovo srce poželi. Mož, ki mu gre že prva merica v lase, postane zgovoren in mu gre beseda ložje iz ust — — pa poprosi krčmarja, da mu da tudi še kaj na kredo. Krede je pa že za vinar mnogo, kaj čuda, da krčmar ni trd — — pa piše in piše — — dolg pa rase.

Kar je bolj revnih Barjanov-mohamedanov, se izseljajo v novejšem času tudi že v Ameriko. Nekateri trde, da se selijo zato, ker ne dobe v svojej domovini ničesar več na kredo, drugi pa, da si gredo v Ameriko mošeje iskat.

Nedavno je bil namreč počil glas, da se sezida v sredi Barja revnim muslimanom krasna mošeja — — zdaj pa govore, da so to zidanje važni projekti nekega mogočnega šejka izpodrinili. O zidanji ne govori nihče več.

Živa resnica je, da je prešinjeno avstrijsko jugoslovansko učiteljstvo z večnimi ideali, ki so kot solnce, ki zatone za gorami, ko pride večer, a ki nam zasije v tem čistejši luči, ko vstane jutro. Tiste moreče skrbi, ki nas hočejo ubiti, tisti naši zakleti sovražniki, ki javno in zahrbtno rujejo proti naši časti in našem poštenju, ki ne priznavajo uspehov nove šole ter lažejo o nas in našem delovanju, vsi ti nas ne bodo odvrnili s pota, na katerega smo krenili, da dovedemo svoj narod do večje izobrazbe, pa da tudi sami sebi priborimo to, kar nam sodi po zakonu in pravičnosti.

Kadarkoli mi upade moč, pritiskana k tlom z železno roko krute sedanjosti, mi vselej zlete misli k sosednjemu tovarišu, ki ga obkrožajo enake žalostne razmere, ki pa išče tešila v delu in razvedrila med mladino, katero vzgaja, in ki mu gledajo oči v čase, ko bo podlegel sovražnik šole in ko bo našem stanu vstal zasluženi dan plačila. Takrat pa vzraste v meni nova moč, zakaj dušo mi prešine misel, da ne živi učitelj samo sebi, temveč da mu je treba mnogo več delati za druge. Tako se naslanjamo drug na drugega. Podpore iščemo drug pri drugem. Vsi se čutimo kot eno veliko, močno telo, na katerem ne sme odnehati niti eden člen, da se ne sesede in ne omaga, preden mu je dovršena naloga.

Kako dolgo more še vse to trajati, tega nam ni moči povedati, a tako dolgo gotovo, dokler bo naše učiteljstvo naprednega mišljenja, zakaj človek, ki je naprednega mišljenja, gleda daleč, gleda naprej, gre s časom, a ne pusti, da beži čas in pušča njega v ozadju. Tisti greši neodpustno nad seboj in svojim stanom, kdor zapade nazadnjaštvu, kdor se zadovolji s tem, kar mu je priskoparila doba mračnjaštva, kdor pusti, da ga vodijo oni, ki jih je zgodovina označila kot nasprotnike napredka, in kdor je prodal svobodo njenim sovražnikom.

Naša »Zaveza« je združenje naprednega učiteljstva. Veliko nalogo si je stavila »Zaveza«. A ker je naloga velika, je jasno, da ne more vsega izvršiti mahoma, sicer bi bilo vse polovičarsko in od danes do jutri. Delovanje »Zavezino« je premišljeno in vztrajno, zato je plodonosno

O čem se žive Barjani, prašate? — — O marsičem. Dejal sem že, da je barjanska voda jako tečna; uživajo pa tudi poljske pridelke, ki jih kuhajo kakor mi; tudi jim klobase bolje diše kakor krompir.

V tistih dneh pa, ko sem jaz prvokrat potoval po Barji, je pa bil Barjanom glavni živež nek korenitji surrogat, z imenom šota, katero so pridelovali v celih plan-tazah in ki je jako dobro uspevala. Ne ravno, da bi jo bili jedli z jesihom in oljem, četudi se pripoveduje, da je hribovec s slamo zadovoljen, Barjan pa s šoto nabasan — ne, ne — ampak prodajali so jo sosednim Ljubljančanom, ki so jo kupovali tako pod nič, da so se kar v pest smejali.

Kakor nekdanj brezskrbni Indijanci Špancev zlato, tako so metali Barjani Ljubljančanom šoto v naročje. Sedaj pa, ko so prvi šoto razprodali, drugi pa šoto požgali, sedaj šele se je nakrat spoznala nje prava vrednost, ko se napravljajo iz nje najfinejše preproge in se tko najtrpežnejše tkanine ter se žge iz nje najboljši špirit — — sedaj si pulijo Barjani lase. Mar bi bili pili špirit domačega izdelka!

in bo še plodonosnejše. Saj ne sme učitelj misliti le na svojo korist. Kolikor je zdravega egoizma, tega ne smemo zanemarjati. Dobro moramo pomniti besede Curtman-nove. »Soviel ist gewiss, dass ein Lehrer nicht freudig wirken und keine bleibenden Eindrücke auf das Gemüt seiner Zöglinge machen kann, wenn er von häuslicher Not bedrängt, seine besten Kräfte von Nahrungssorgen verzehrt sieht, wenn ihm alle Förderungsmittel der Ausbildung, alle Aufmunterung zum Weiterstreben fehlen. Wie kann ein Mann Liebe zum Lernen einflößen, welcher selbst keine besitzt? Wie kann er zur Fortbildung aufmuntern, wenn er selbst sich nicht fortbilden kann und mag?«

Vse to je treba dobro pomniti ne toliko nam samim, ampak mnogo bolj tistim, ki vladajo in ki imajo na vesti naše razmere. Ali vkljub temu, da bi nam lahko absorbirala skrb za obstanek vse moči, nismo učitelji še doslej omagali v težkem in odgovornem izvrševanju svojih dolžnosti. To je dejstvo, ki je vredno občudovanja! To dejstvo jasno izpričuje, da gledamo v bodočnost, pa mislimo in delujemo za tiste, ki pridejo za nami, da bo njim delovanje lažje in da bodo vse svoje moči lahko posvečevali zgolj napredku šolstva.

Zatorej ne zahtevamo nič preveč, ako zahtevamo podpore svojemu delovanju od tistih, ki nas razumejo, ki so dobre volje in ki hočejo našemu ljudstvu blažjih časov. Ne moremo in ne smemo tajiti, da nimamo pri nas takih ljudi. Saj smo videli doslej pri zborovanju »Zaveze« vsako leto mnogo posvetnega razumništva, ki pazno motri gibanje učiteljstva, in preverjeni smo, da ne bomo tudi letos na Bledu brez njega. Vsi faktorji, ki hočejo povesti svoj narod do lepše bodočnosti, se morajo podpirati vedno in povsod. Učiteljstvo hodi v prvih vrstah med delavci na polju narodne prosvete, zatorej je treba učiteljstvu največ podpore — ne podpore v lepih besedah, temveč podpore v dejanjih. Vse dose-danje delovanje učiteljstva, ki je združeno v »Zavezi«, je jasna priča, da se zaveda svoje važnosti in svojih dolžnosti, da ni njegovega delovanja primerjati s plačilom, ki ga prejema zanje, in da ne zanemari tiste naloge, ki je ima v prvi vrsti izvrševati šola: blažiti in vzgajati narod!

Barjani bi se živili tudi radi s sadjem — — pa je smola — — tega pa ni! Vse širno Barje zmore komaj par sto sadnih dreves, ko bi jih moralo stati na tisoče.

»Pa — vsaj na Barji sadje ne rase in ne rodi«, govori tisti, ki nima sredstev, da bi si nabavil dreves ali je pa prezanikeren, da bi se potrudil in napravil poskus, in »čemu bi pa sadil drevje, ko mi sadje, predno dozori, pobero podnevi mali paglavci, ponoči pa odrasli fantini«, govori tisti, ki ima par dreves pa isti sadje le redkokedaj sam okuša.

Zanemarjeno in neoskrbovano drevje pač nikjer ne uspeva, in kako naj bi na Barji! Drevje, slabo izbrano, nepravilno sajeno in nikdar streženo, mora izmreti — — četudi na Barji ne izmre tako hitro!

Videl sem na raznih trdinskih tleh še vse drugače krivenčasto drevje, kakor pa na Barji. Drevje na Barji je brez mahu, rastno in bujno, če se mu le malce pomore.

Tudi glede rodovitosti se mnogo izboljša, ko se po temeljitih izkušnjah izbere prave sadne vrste in — —

Da se torej vidimo v mnogobrojnem številu letos o Binkoštih na Bledu! Časi, ki vise nad nami, so resni. Tega se zavedamo popolnoma, zatorej nam je treba z resnim preudarkom snovati načrte za bodoče dni, če hočemo, da nam v skupnem delu zasvetijo boljši časi. Vse žrtve, ki smo jih že doprinesli v korist svojega stanu, so kot seme, ki je padlo v plodno zemljo. Delajmo in delajmo še naprej, da pride tudi tisti dan, ko bo to seme vzkliko in zagnalo ponosno rast! In z letošnjo glavno skupščino bomo zopet dospeli za korak bliže svojim smotrom. Zatorej pa kliče naš list tudi danes tako kakor je že zadnjič! Pohitimo na Bled, da si prijateljski stisnemo roke, da si povemo to, kar nas teži, da preživimo nekaj veselih trenutkov in da se okrepimo za bodočnost!

Ljudstvu izobrazbe!

II.

V 11. št. »Učit. Tovariša« smo podali nekaj načrt, po katerem se ravnaj slovensko učiteljstvo, da dosežemo v slovenskem ljudstvu višjo izobrazbo. V naslednjem pa hočemo podati nekaj pregled, — sestavljen je ta pregled na podlagi raznih letnih poročil in časniških člankov, kako se razvija ljudska izobrazba na Nemškem s posebnim ozirom na javne knjižnice.

Nemški državi se mora pač dati javno priznanje, da stremi z vso močjo po tem, dati ljudstvu čim večjo izobrazbo, ker podpira vsa mogoča v to svrhu spadajoča stremjenja ne le z besedo, temveč še bolj materijelno.

Mnogim činiteljem seveda to prizadevanje nikakor ni po volji, posebno onim ne, ki trde v enomer, da kmet je tem bolj srečen (?), čim neumnější je, a njih trud je večinoma zastoj. Pravi trn v očeh je postal tem faktorjem oni ukaz pruskega naučnega ministrstva z dne 18. junija 1899, ki obsega jako važne migljaje ustanovnikom raznih ljudskih knjižnic in sličnih podjetij. Ukaz oziroma odredba toplo priporoča državnim organom, da podpirajo kolikor mogoče ne le z besedo, temveč še bolj z dejanjem snovanje takih podjetij (a pri nas?); dalje priporoča ta odredba, da nai se daje ljudstvu kolikor mo-

ko se izvrše osuševalna dela, ki so projektovana za bližnjo prihodnost.

Takrat pa bodo vzrasli krasni vrtovi na rodovitih barjanskih tleh ter bodo gmotno in moralno blagodejno vplivali na Barjana in njegovega gospoda — Ljubljana. Barjan bode ljubil svoj dom, Ljubljana pa bode imel v Barjanu krepko podporo in ga ne bode gledal tako čez ramena kot zdaj.

Barjan ne pesni in ne basni. Brez kolovrata in brez čarovniških povesti prežije dolge zimske večere, ali bolje rečeno: prespi. Čemu bi pa žgal olje, ko tudi nikake industrije ne pozna, če izvzamem izbiranje fižola.

Vsak kraj ima kako opravilo, s katerim si krati čas v zimskih dneh. Tu znajo delati lonce in peči, tam slamnike, drugje zopet žlice, kuhalnice, rešeta in koše. Edini Barjan ne zna ničesar, s čemur bi si tudi gmotno pomogel.

Zato pa je na Barji beda res udomačena. Predbaciva se sicer Barjanu, da rad pretirava svoje siromaštvo — —